

[Strona Główna](#) > ... > [Postępowanie Sądowe](#) > [Sprawy Cywilne](#) > [Przeprowadzanie Dowodów](#) > [Italy](#)

Przeprowadzanie dowodów

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Ciężar dowodu

1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?

Rozkład ciężaru dowodu regulują zasadniczo przepisy art. 2697 kodeksu cywilnego (kc), który stanowi, że „osoby zamierzające dochodzić prawa przed sądem mają obowiązek dowiedzenia faktów na poparcie swojego roszczenia. Strona kwestionująca prawdziwość faktów lub twierdząca, że dochodzone prawo uległo zmianie bądź wygasło, ma obowiązek dowiedzenia okoliczności faktycznych na poparcie takich twierdzeń”.

W związku z tym, co do zasady, każdy, kto wnosi powództwo, musi dowieść faktów na poparcie swoich roszczeń. Na przykład powód dochodzący zapłaty kwoty należnej mu z tytułu umowy musi udowodnić istnienie, ważność i upływ terminów określonych w umowie. Pozwany, który chce odmówić zapłaty, musi udowodnić zmianę, wyłączenie lub wygaśnięcie faktów, które wskazał w sprzecznie – np. wcześniejsze dokonanie płatności, umorzenie długu lub wyższą kwotę, którą to jemu winien jest powód.

Jeżeli powód nie jest w stanie uzasadnić swojego roszczenia, pozew oddala się bez względu na to, czy pozwany przedstawi dowody lub argumenty na swoją obronę. Ta sama zasada dotyczy również pozwanego, który wnosi roszczenie wzajemne przeciwko powodowi (*domanda riconvenzionale*).

Na mocy art. 2698 kodeksu cywilnego uznaje się za nieważne wszelkie porozumienia mające na celu przeniesienie lub zmianę ciężaru dowodu, odnoszące się do niezbywalnych praw lub w nadmiernym stopniu utrudniające jednej ze stron wykonywanie przysługujących jej praw.

Niewystarczające dowody działają na szkodę przedstawiającej je strony (powoda lub pozwanego), która ma obowiązek przedstawić dowody na poparcie lub obalenie faktów, gdyż przedstawienie niewystarczających dowodów uważa się za równoznaczne z brakiem dowodów.

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Ciężar dowodu nie ma zastosowania:

- w przypadku domniemań, czyli w sytuacji, gdy prawo przewiduje wagę dowodową określonych faktów lub dopuszcza wysnuwanie przez sąd wniosków o fakcie nieznanym z faktu znanego (art. 2727 kc).

Domniemania dzieli się na:

- domniemania prawne, czyli domniemania przewidziane w ustawie, które mogą być wzruszalne (*iuris tantum*), czyli możliwe do obalenia przed sądem dowodem przeciwnym, albo niewzruszalne (*iuris et de iure*), czyli niemożliwe do obalenia;
- domniemania zwykłe, które pozostawia się ocenie sądu. Sąd dopuszcza jedynie poważne, szczegółowe i spójne

domniemania. Za domniemania zwykle nie można uznać faktów, w odniesieniu do których prawo nie dopuszcza przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków (art. 2729 kc);

- w przypadku faktów powszechnie znanych (*fatti notori*), czyli takich, których nie można zakwestionować, gdyż stanowią one powszechną wiedzę w miejscu i czasie wydania orzeczenia (art. 115 kodeksu postępowania cywilnego, kpc);
- w przypadku faktów bezspornych lub przyznanych, czyli faktów przedstawionych przez obie strony lub faktów, które – choćby w sposób dorozumiany – przyznała strona, która mogłaby chcieć je zakwestionować, pod warunkiem że strona ta stawiała się przed sądem (art. 115 ust. 1 kpc).

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

Orzeczenie sądu o uznaniu roszczenia lub sprzeciwu wobec niego opiera się wyłącznie na okolicznościach faktycznych w pełni udowodnionych w sposób bezpośredni lub na zasadzie domniemania. W sprawach cywilnych sąd – na podstawie przedstawionych mu dowodów – stwierdza, że określony fakt jest bardziej prawdopodobny niż fakt przeciwny.

Orzeczenie sądu nie może opierać się na niepotwierdzonych faktach, nawet jeżeli są one wiarygodne (art. 115 ust. 1 kpc).

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

We włoskim systemie prawnym dowody przeprowadza się zgodnie z ustanowioną w art. 115 ust. 1 kpc zasadą, że zakres postępowania określają strony (*principio dispositivo*). Sąd rozstrzyga w oparciu o dowody przedstawione przez strony, „poza przypadkami przewidzianymi w ustawie”.

Pewne wyjątki od tej zasady określono w następujących przepisach kpc:

- art. 117 dopuszcza nieformalne przesłuchanie stron;
- art. 118 dopuszcza zarządzenie oględzin osób i przedmiotów;
- art. 61 i 191 dopuszczają zarządzenie przez sąd sporządzenia opinii biegłego;
- art. 257 dopuszczają powołanie przez sąd świadka wskazanego przez innego świadka;
- art. 281-ter dopuszcza zarządzenie przez sąd powszechny (*tribunale*) w składzie jednoosobowym przeprowadzenia dowodów ze świadków, jeżeli w swoich zeznaniach strony wskazały osoby, które mogą mieć wiedzę o faktach.

W sporach z zakresu prawa pracy kodeks przyznaje sędziemu większe uprawnienia, w szczególności:

- art. 420 przewiduje swobodne przesłuchanie stron podczas rozprawy;
- art. 421 stanowi, że sąd może w każdej chwili zarządzić z urzędu przedstawienie dowolnego rodzaju dowodu, z wyjątkiem „przysiężenia rozstrzygającego” (*giuramento decisorio*), nawet jeżeli dowód taki wykraczałby poza granice dopuszczalności określone w kodeksie cywilnym. Z uprawnienia tego nie można skorzystać w celu udowodnienia faktów, których strony nie przedstawiły w ustawowym terminie. W przypadku dopuszczenia dowodów z urzędu strony mają prawo przedstawić dowody przeciwne.

W sprawach dotyczących osób fizycznych, małoletnich i członków rodzin art. 473-bis ust. 2 stanowi, że sąd może zarządzić przeprowadzenie dowodów wykraczających poza granice dopuszczalności określone w kodeksie cywilnym, zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności i prawem do przedstawienia dowodów przeciwnych. Sąd może także zarządzić przeprowadzenie dochodzenia majątkowego, w tym za pośrednictwem policji.

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

Jeżeli jedna ze stron składa wniosek o przeprowadzenie dowodu, druga strona może zwrócić się z wnioskiem o przeprowadzenie dowodu przeciwnego, pod warunkiem zachowania terminów ustawowych. Sąd przychyli się do obu wniosków, jeżeli ma powody sądzić, że przedstawione fakty będą istotne do wydania orzeczenia.

Jeżeli sąd dopuści dowody, przystępuje do ich przeprowadzenia.

Po przeprowadzeniu dowodów sąd wydaje orzeczenie w sprawie.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Sąd odrzuca wniosek o przeprowadzenie dowodu, który byłby bezwartościowy lub niedopuszczalny w świetle prawa (np. jeżeli roszczenie dotyczące umowy, która zgodnie z prawem wymaga formy pisemnej, oparto wyłącznie na zeznaniach świadków) lub gdy fakty, do których odnosi się wniosek, byłyby nieistotne do wydania orzeczenia (np. zeznania dotyczące faktu niezwiązanego z przedmiotem sporu). Sąd może również zrezygnować z przeprowadzenia nadmiernych dowodów dotyczących faktów, które zostały już wystarczająco uzasadnione.

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

W prawie włoskim wyróżnia się dowody z dokumentów i dowody przeprowadzane w innej formie.

Dowody z dokumentów obejmują:

- dokumenty urzędowe (art. 2699 i nast. kc);
- dokumenty prywatne (art. 2702 i nast. kc);
- telegramy (art. 2705 i nast. kc);
- dokumenty i zapiski domowe (art. 2707 kc);
- dokumentację księgową przedsiębiorstw (art. 2709 kc);
- kopie sporządzone mechanicznie (art. 2712 kc);
- kopie umów i innych dokumentów (art. 2714 i nast. kc).

Dowody przeprowadzane w innej formie to dowody z:

- zeznań świadków (art. 2721 i nast. kc);
- przyznania się do winy lub przyznania faktów niekorzystnych dla strony je przyznającej (art. 2730 i nast. kc);
- oświadczeń złożonych pod przysięgą (art. 2736 i nast. kc);
- oględzin (art. 258 i nast. kpc).

Dowodami są także opinie biegłych, z których sąd czerpie wiedzę techniczną, której sam nie posiada.

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Sąd dopuszcza dowody z zeznań świadków (art. 245 kpc). Sąd wzywa świadka do stawienia się w celu złożenia zeznań, pod rygorem zastosowania środków przymusu i grzywny w przypadku niestawiennictwa.

Sąd wyznacza miejsce, czas i sposób przeprowadzenia dowodu. Na wniosek zainteresowanej strony komornik sądowy doręcza świadkowi wezwanie. Świadek odczytuje zobowiązanie do składania zeznań zgodnych z prawdą, po czym zostaje przesłuchany przez sędziego. Strony nie mogą bezpośrednio przesłuchiwać świadków.

Biegłych powołuje sąd, który zadaje im pytania i wzywa ich do stawienia się na rozprawie i złożenia oświadczenia pod przysięgą. Od niedawna biegli mogą składać oświadczenia pod przysięgą w formie dokumentu opatrzonego podpisem cyfrowym, dzięki czemu nie muszą stawiać się na rozprawie (art. 193 kpc).

Co do zasady biegli sporządzają opinię na piśmie, sąd może jednak nakazać im także stawienie się na rozprawie, aby przeprowadzić ich ustne przesłuchanie (art. 195 kpc).

Dowody z dokumentów stają się częścią postępowania z chwilą ich włączenia do akt danej strony, w czasie jej pierwszego stawiennictwa lub na późniejszym etapie postępowania, z zachowaniem terminów ustawowych.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

We Włoszech rozróżnia się dowody pozostawione do swobodnej oceny sądu i dowody prawne. Dowody prawne

mają pierwszeństwo przed wszelkimi innymi formami dowodów. Dowody prawne obejmują dokumenty urzędowe, oświadczenia złożone pod przysięgą i przyznanie faktów niekorzystnych dla strony.

Dokumentami urzędowymi (art. 2699 i nast. kc) są dokumenty sporządzone z dopełnieniem wymaganych formalności przez notariusza (*notaio*) lub innego urzędnika państwowego uprawnionego do potwierdzenia urzędowego statusu dokumentów w miejscu ich sporządzenia. Dokumenty urzędowe mają pełną wartość dowodową dopóki nie udowodni się ich fałszywości. Jeżeli ich nie zakwestionowano, dokumenty te stanowią bezwzględny i bezwarunkowy dowód faktów, co do których urzędnik publiczny poświadcza, że przeprowadził je osobiście lub że był przy nich obecny. Prawdziwość oświadczeń złożonych przez strony w dokumentach urzędowych podlega jednak swobodnej ocenie sądu (oznacza to, że choć nie można wykazać innymi dowodami, że oświadczenie nie zostało złożone, można wykazać, że jego treść jest nieprawdziwa).

1. Przyznanie faktów (art. 2730 kc) oznacza oświadczenie jednej ze stron, potwierdzające prawdziwość faktów, które są dla niej niekorzystne, a korzystne dla strony przeciwnej.

Przysięga (art. 2736 kc) oznacza złożone pod przysięgą oświadczenie strony co do prawdziwości faktu. Przysięgę można złożyć na wniosek drugiej strony, by wyrzec wpływ na orzeczenie, lub na wniosek sądu, jeżeli fakt udowodniono tylko częściowo lub jeżeli wartości przedmiotu nie można ustalić w inny sposób. W praktyce przysięgę stosuje się bardzo rzadko.

2. Domniemania niewzruszalne (*presunzioni iuris et de iure*, art. 2727 kc) są jeszcze silniejsze, ponieważ nie dopuszcza się przedstawienia dowodów w celu ich obalenia.

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

W prawie przewidziano wymóg, aby określonych faktów dowodzono wyłącznie za pomocą określonych środków dowodowych: w niektórych przypadkach dokumentów urzędowych, a w innych – pisemnych dokumentów, którymi mogą być dokumenty urzędowe lub prywatne.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Świadkowie mają obowiązek składania zeznań, chyba że prawo stanowi inaczej. Obowiązują sankcje karne za odmowę składania zeznań, składanie fałszywych zeznań lub zatajenie dowodów (art. 372 kc). Osoby zwolnione z obowiązku składania zeznań mogą się od niego uchylić.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

W przypadkach określonych w kodeksie postępowania karnego (kpk), do których odwołuje się kodeks postępowania cywilnego. Dotyczy to osób fizycznych, które mogą odmówić składania zeznań, gdy są związane tajemnicą służbową, urzędową lub państwową.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Zgodnie z art. 256 kpc sąd składa do prokuratury doniesienie, wraz z kopią protokołu rozprawy, na świadka, który stawiał się w sądzie i odmówił złożenia zeznań bez odpowiedniego uzasadnienia, lub wobec którego istnieje uzasadniony powód, by podejrzewać, że składa on fałszywe zeznania lub zataja dowody.

Ponadto na mocy art. 255 kpc w przypadku niestawiennictwa świadka sąd może nakazać jego przymusowe doprowadzenie przez policję oraz nałożyć na niego grzywnę porządkową.

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

Osoby fizyczne mające osobisty interes związany z faktami w sprawie nie mogą składać zeznań jako świadkowie, nawet jeżeli nie biorą udziału w postępowaniu w charakterze strony (art. 246 kpc).

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchiwać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków

technicznych?

Sędzia przesłuchujący świadka zadaje mu bezpośrednie pytania dotyczące faktów uznanych za istotne w danym postępowaniu oraz pytania dotyczące tych samych faktów zgłoszone przez adwokatów stron w trakcie przesłuchania.

Nie wyklucza się możliwości przeprowadzenia wideokonferencji, chociaż nie przewidziano jej wyraźnie w kodeksie postępowania cywilnego. Art. 202 kpc stanowi, że sędzia śledczy decydujący o przeprowadzeniu dowodu, „wyznacza jego termin, miejsce i sposób przeprowadzenia”.

Niedawno do włoskiego porządku prawnego wprowadzono możliwość, by pod pewnymi warunkami rozprawa odbyła się w drodze zdalnego połączenia audiowizualnego (art. 127 bis kpc). We włoskim postępowaniu sędzia może zarządzić, by rozprawa odbyła się w drodze zdalnego połączenia audiowizualnego z udziałem wyłącznie obrońcy, stron, prokuratury i pracowników pomocniczych sądu. Świadkowie, którzy mają zostać przesłuchani, muszą jednak osobiście stawić się przed sądem.

Sąd zagraniczny, uprawniony do bezpośredniego przeprowadzenia dowodu w zagranicznym postępowaniu, może przesłuchać świadka w drodze wideokonferencji, jeżeli takie rozwiązanie przewidziano w prawie procesowym tego sądu. Jeżeli jednak dowód przeprowadza sąd włoski, świadek musi stawić się przed nim osobiście, ponieważ prawo włoskie nie zezwala na składanie zeznań w drodze wideokonferencji. Sąd zagraniczny, który wystosował wniosek, może uczestniczyć w przeprowadzaniu dowodu, także w drodze wideokonferencji.

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Sąd nie uwzględnia dowodów, które nie zostały formalnie przedstawione i dopuszczone.

Co do zasady w postępowaniu cywilnym dopuszcza się dokumenty pozyskane niezgodnie z prawem, chyba że przepisy stanowią inaczej. Pozostaje to bez wpływu na odpowiedzialność karną sprawcy przestępstwa, w wyniku którego pozyskano dokument.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Oświadczenia strony przemawiającego na jej korzyść nie traktuje się jako dowodu. Przyznanie w trakcie formalnego przesłuchania faktów niekorzystnych dla strony (niosących ze sobą negatywne skutki) uznaje się jednak za dowód przeciwko stronie, która go dokonała. Oświadczenia niekorzystne dla strony, która je złożyła, uwzględnia się także, jeżeli złożono je poza postępowaniem (np. w liście).

4 Czy zgodnie z art. 2 ust. 1 rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów dane państwo członkowskie wskazało inne organy, które są właściwe do przeprowadzania dowodów do celów postępowania sądowego w sprawach cywilnych lub handlowych na podstawie tego rozporządzenia? Jeżeli tak, to w jakim postępowaniu są one właściwe do przeprowadzenia dowodu? Czy mogą one tylko wnioskować o przeprowadzenie dowodu, czy również udzielać pomocy w przeprowadzeniu dowodu na podstawie wniosku złożonego przez inne państwo członkowskie? Zob. również informacje przekazane zgodnie z art. 2 ust. 1 rozporządzenia o przeprowadzaniu dowodów

Włochy nie wskazały żadnego organu poza sądem.

■ Ostatnia aktualizacja: 05/01/2026

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.